

29. III. 1985

AZ IDŐ ROSTAJÁN

MAGYAR ZSIDÓ LEXIKON

Boskovits Uriel Sándor

(1907—1964)

Zeneszerző. Kolozsváron született és Tel-Avivban halt meg. Kolozsváron Hevesi Piroskánál, Párizsban Cortotnál tanult zongorát, Ducasnál zeneszerzést, — majd Erdélybe visszatérve nagy szabású népdalkutatást végzett a máramarosi és erdélyi zsidó hitközségeknél. S alighanem ennek köszönheti életét, mert első ilyen zsidó dallamokat feldolgozó zenekari művével, „Chansons populaires Juives”-vel (Zsidó népdalok) hívta fel Issay Dobroven karmester figyelmét Budapesten, aki akkor ott dirigált.

Ő volt a Palestine Orchestra egyik szervezője, akire a szerzemény olyan mély hatást tett, hogy meghívta őt 1938 tavaszán Erec Izráélba, a későbbi Izraeli Filharmonikus Zenekar lekötőre. — Így menekült meg Európa poklától. Tel-Avivban került sor aztán, ugyanabban az

évben, nagy sikerrel a chaszid- és keleti zsidó dallamokon épülő mű bemutatására Dobroven vezényletével.

Boskovits azóta haláláig fontos szerepet töltött be az ország zenei életében, mint tanár, zenekritikus és zeneszerző. — Zeneszerzői tevékenysége két élesen különböző periódusra osztható: az elsőhöz szigorúan folklorisztikus művek tartoznak, a „Sárseret Házahív”, (az Aranylanc), még Kolozsváron írt zongora-szvitje, melyet Magyarországon Hevesi Piroška mutatott be, — majd az első nagy ereci munkája, a világhírűvé vált „Semita Szvit”, keleti táncdallamok elragadóan kedves és színes képekgyűjteménye, mely sokáig az új állam reprezentatív művének számított külföldön.

Hasonlóan behízelgő népdal-temákra épül híres Oboa-versenye (1943), melyet a kevésbé ismert Fenyves Lóránd által bemutatott hegedűverseny előzött meg. Az utóbbihoz írott előszava jellemző lelki beállítással: „Míg két gyertya ég péntek este a zsidó családok asztalán, míg a Tnách a mi szentkönyvünk, — addig a zsidó zenének kell szentelnünk magunkat...”. S hamarosan országsszerte szinte népdal szerű népszerűsége tette szert dalai: „Dudu”, „Hinách Jáfá”, vagy „Adonáj Ro”.

Súlyos lelki megrázkódtatáson ment át a második világháború után, amikor szerettei pusztulásáról szerzett tudomást. Tíz évig képtelen volt ezt a krízist áthidalni, csak vázlatokig jutott. Pataki László, a kitűnő zenekritikus meséli, hogy egyszer Bos-

kovits meghívta, hogy eljuttassa neki Max Brod szövegére írt balettzenéjét, máskor pedig zongoraversenyét, de ezekre sose került sor, és később se hallott a zenekritikus felőlük. Valószínűleg vázlatként maradt csak íróasztalán.

Amikor újból nagy ambícióval látott a zeneszerzéshez, teljesen átalakította magát, Boulez, vagy a késői Stravinsky irányára, de még legszélsőségesebb beállítási műveiben sem tagadta meg a keleti zsidó és biblikus vonatkozásokat: „A grádicsos ének” (Cantico Máálot) épp úgy a Biblián alapul, mint „Izrael leánya” című kantátája, melyben Bialik egyik versén kívül az Énekek Énekéből idéz és melyet egy imával fejez be, tenorszólamra, vegyeskarra és zenekarra (1960). A zsidó asszony eszményképének szentelte. A Filharmonikusok díjával tüntették ki.

Mint éveken át a Hfárec zene-kritikusa, épp oly kiváló, mélyreható tudással szentelte harcos írásait a zsidó zene kultuszának, mint ahogyan a Zeneakadémia tanáraként nevelte fel az új nemzedéket széles látó körrel, és nagyobb megértéssel a hazai és a nemzetközi zene iránt.

Huberman 60 éves születésnapja alkalmából rendezett versenyen első díjat nyert, azonkívül elnyerte 1945-ben Tel Aviv városa Engel díját. Befejezetlen művei között az utolsó „Rejtett fény” című, Martin Buber Chaszid legendájára készülő oratóriumának kézírata található.